

DOI 10.36074/logos-06.02.2026.018

СУТНІСТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ФРАГМЕНТАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Громенкова Світлана Вячеславівна¹

---

1. канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-1711-447X

У сучасних умовах глобальна торгівля дедалі більше розвивається під впливом геополітичних чинників, що зумовлює трансформацію класичної моделі глобалізації у напрямі геоекономічної фрагментації. Посилення стратегічної конкуренції між центрами економічної сили, зростання ролі санкцій, торговельних обмежень, технологічного протекціонізму та безпекових міркувань спричиняють розшарування світового торговельного простору [1,4]. У цих умовах виникає потреба теоретичного осмислення сутності та форм геоекономічної фрагментації світової торгівлі.

Геоекономічна фрагментація світової торгівлі — це процес структурного розмежування глобального торговельного простору на відносно автономні блоки, регіони або мережі, формування та функціонування яких визначається не лише економічною доцільністю, а й геополітичними інтересами, безпековими пріоритетами та стратегічною лояльністю держав.

На відміну від класичної економічної фрагментації, пов'язаної з подрібненням виробничих процесів у межах глобальних ланцюгів вартості, геоекономічна фрагментація має системний і політико-економічний характер, що проявляється у:

- селективній лібералізації торгівлі;
- диференціації торговельних режимів;
- переорієнтації потоків торгівлі на «дружні» країни (friend-shoring);
- обмеженні доступу до критичних технологій і ресурсів.

Таким чином, світова торгівля поступово відходить від універсальних правил, закріплених у межах Світової організації торгівлі, і набуває рис блокової, фрагментованої системи.

Доцільно виокремлювати декілька основних типів геоекономічної фрагментації.

ABSCHNITT 7.

INTERNATIONALE BEZIEHUNGEN

Блокова (інституційна) фрагментація. Характеризується формуванням відносно замкнених торговельно-економічних блоків на основі регіональних або мега-регіональних угод. У межах таких об'єднань поглиблюється інтеграція, водночас зростають бар'єри щодо третіх країн. Це посилює асиметрію доступу до ринків і ресурсів.

Геополітично зумовлена фрагментація. Пов'язана з використанням торгівлі як інструменту зовнішньої політики. Санкційні режими, торговельні війни та експортний контроль спричиняють розрив усталених торговельних зв'язків і перенаправлення потоків між політично близькими державами.

Технологічна фрагментація. Проявляється у поділі світових ринків за технологічними стандартами, доступом до інновацій і цифрової інфраструктури. Контроль над критичними технологіями стає ключовим елементом конкурентної боротьби, що поглиблює розмежування глобальних виробничих мереж.

Ланцюгова (мережева) фрагментація. Виникає внаслідок перебудови глобальних ланцюгів створення вартості з орієнтацією на надійність і безпеку постачань. Відбувається скорочення транснаціональної складності ланцюгів і зростання ролі регіональних виробничо-логістичних систем.

Нормативно-регуляторна фрагментація. Полягає у дивергенції стандартів, правил торгівлі, екологічних і соціальних вимог, що ускладнює участь країн у глобальному обміні та підвищує трансакційні витрати.

Геоелекономічна фрагментація має багатомірні наслідки для світової економіки:

- зниження ефективності глобального розподілу ресурсів;
- зростання волатильності міжнародної торгівлі;
- посилення нерівності між країнами та регіонами;
- трансформацію ролі міжнародних економічних інститутів [2, 3, 4].

За оцінками МВФ, якщо буде реалізовано сценарій обмеженої фрагментації торгівлі, довгостроковий вплив цих процесів може сягати близько 0,2 відсотка глобального виробництва, а якщо фрагментація буде мати більш масштабний характер, втрати світового виробництва можуть дорівнювати 7 відсоткам — що приблизно еквівалентно сумарному річному виробництву Німеччини та Японії. Якщо додати технологічне роз'єднання, деякі країни можуть зазнати втрат до 12 відсотків ВВП[1] .

Водночас для окремих держав фрагментація може створювати вікна можливостей для регіональної інтеграції, імпортозаміщення або стратегічної диверсифікації торговельних зв'язків. Наприклад, деякі країни, що розвиваються, можуть отримати вигоду від фрагментації у її м'яких формах, оскільки торгівля та прями іноземні інвестиції будуть переадресовані на них.

Однак як група вони зазнають непропорційно негативного впливу від більш серйозних форм фрагментації. Ці економіки більше покладаються на імпорт і експорт ключових товарів, включно з сировиною, для яких знайти нові ринки та постачальників складніше і дорожче [2].

Фрагментація також стримувала б зусилля світової спільноти щодо вирішення інших глобальних викликів, які потребують міжнародної співпраці. Діапазон цих викликів величезний — від зміни клімату до штучного інтелекту. Зокрема, останній аналіз МВФ показує, що фрагментація торгівлі мінералами, критично важливими для зеленого переходу — такими як мідь, нікель, кобальт і літій — зробить енергетичний перехід дорожчим. Оскільки ці мінерали географічно зосереджені і їх важко замінити, порушення їхньої торгівлі може призвести до різких коливань цін, пригнічуючи інвестиції у відновлювану енергетику та виробництво електромобілів.

Висновки. Геоекономічна фрагментація світової торгівлі є об'єктивною ознакою сучасного етапу розвитку глобальної економіки, що відображає зсув від універсалізму глобалізації до поліцентричної та ієрархізованої торговельної системи. Її сутність полягає у поєднанні економічних і геополітичних мотивів, а типологія — у різноманітті форм і механізмів розмежування глобального торговельного простору. Геоекономічна фрагментація світової торгівлі несе загрози широкого відступлення від глобальних правил взаємодії і, разом із цим, значного зниження здобутків від економічної інтеграції. Подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінку довгострокових наслідків фрагментації для глобального розвитку, пошуку шляхів щодо відновлення треку глобального діалогу і співробітництва в торговельній сфері та обґрунтуванню стратегій національної економічної адаптації до сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] International Monetary Fund. (2023). *Confronting fragmentation: Where it matters most—Trade, debt, and climate action*. IMF Blog. <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/01/16/confronting-fragmentation-where-it-matters-most-trade-debt-and-climate-action>
- [2] International Monetary Fund. (2024). *Geopolitics and its impact on global trade and the dollar*. IMF Blog. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/05/07/sp-geopolitics-impact-global-trade-and-dollar-gita-gopinath>
- [3] World Economic Forum. (2025). *Global risks report 2025*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/>
- [4] United Nations Conference on Trade and Development. (2026). *Global trade update (January 2026): Top trends redefining global trade in 2026*. UNCTAD. <https://unctad.org/publication/global-trade-update-january-2026-top-trends-redefining-global-trade-2026>